

Education at a Glance 2017:

Eksternt sammendrag

Education at a Glance (EaG) er OECDs årlige indikatorrapport for utdanningssektoren. Rapporten gjør det mulig å sammenligne Norge med andre OECD-land når det gjelder ressursbruk, deltakelse i og resultater av utdanning.

OECD har siden 2016 inkludert et eget kapittel i EAG som viser fremgangen til OECD-landene i å nå FNs bærekraftsmål om utdanning. Bærekraftsmålene gjelder for alle verdens land, noe som betyr at også OECD-land som Norge må rapportere på gjennomføringen av dem. Bærekraftsagendaen består av 17 mål og 169 delmål, og dekker et vidt område, inkludert helse, klima, hav, likestilling, og fredelige og rettferdige samfunn. Bærekraftsmål fire (SDG4) handler om å

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Basert på relevans og datatilgjengelighet, har OECD i sin analyse valgt ut 16 av indikatorene under utdanningsmålet sine ti delmål. En oppsummering av disse er gitt i siste kapittel av sammendraget.

Her presenteres noen av de viktigste resultatene i Education at a Glance 2017:

Befolkningens utdanningsnivå

- 19 prosent av personer i Norge mellom 25 og 34 år hadde i 2016 ikke fullført videregående opplæring, 33 prosent hadde videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning.
- Blant voksne i alderen 25 -64 år som har utdanning ut over videregående skole, har 12 prosent kortere høyere utdanning eller fagskole. 19 prosent har bachelorgrad, 11 prosent mastergrad og 1 prosent doktorgrad. Andelen som har mastergrad er lavere enn OECD-gjennomsnittet (12 prosent), og lavere enn i Sverige (13 prosent), Danmark (12 prosent) og Finland (14 prosent). Med unntak av Danmark, er andelen som har en bachelorgrad høyere i Norge enn i våre naboland.

Deltakelse i utdanning

- Deltakelse i utdanning er litt høyere i Norge enn det som er OECD-snittet. Det gjelder for alle aldersgrupper opp til 40 år. For voksne over 40 år ligger Norge på OECD-snittet.
- I Norge er 87 prosent av unge i aldersgruppen 15-19 år i utdanning. Gjennomsnittet i OECD er 85 prosent.
- For aldersgruppene fra 20 til 24 år er 44 prosent i utdanning. Dette er betydelig lavere enn i Danmark (57 prosent) og Finland (52 prosent), men høyere enn i Sverige (42 prosent). For aldersgruppen 25-29 år er deltakelsen betydelig lavere (18 prosent), og lavere enn i alle de andre nordiske landene (Danmark 33 prosent, Finland 31 prosent, Sverige 27 prosent).

- For aldergruppen 20-29 år har det vært en liten nedgang i andelen som deltar i utdanning fra 2005 til 2015. Dette skyldes at folketallet i de aktuelle aldersgruppene har økt raskere enn tallet på studenter.

Barnehage: Dekningsgrad, bemanning og kostnader

- Norge har høy barnehagedeltakelse på alle alderstrinn, men vi skiller oss fortsatt ut ved at en stor andel av 2-åringene går i barnehage. 91 prosent av norske 2-åringene går i barnehage. Bare på Island går flere 2-åringene i barnehage. Danmark har like høy dekningsgrad for 2-åringene som oss. Gjennomsnittet i OECD er 39 prosent.
- Norge har høy andel voksne per barn i barnehagene sammenliknet med andre land, men har ikke høyere andel pedagoger per barn enn det som er gjennomsnittet i OECD. I Norge er det i gjennomsnitt 5 barn per ansatt og 13 barn per barnehagelærer (pedagogisk personale) i barnehager. Tilsvarende tall for OECD er 11 barn per ansatt og 13 barn per pedagog. Høy barnehagedeltakelse og høy voksentetthet gjenspeiles også i at Norge relativt sett bruker mye penger på barnehage.

Fullføring i videregående opplæring

- 89 prosent av norske 18-åringene er i videregående opplæring. Dette er høyere enn snittet i EU og OECD, men lavere enn i Finland og Sverige, hvor 95 prosent av 18-åringene fortsatt er i videregående opplæring.
- 77 prosent av innbyggere i Norge forventes å fullføre videregående opplæring før de har fylt 25 år. Snittet i OECD og EU22 er 80 prosent. Tilsvarende tall for Sverige er 70 prosent. I Danmark og Finland forventes henholdsvis 80 prosent og 87 prosent å ha fullført før de fyller 25 år.
- 57 prosent av norske elever gjennomfører videregående opplæring på normert tid. Gjennomsnittet for de som har levert tall til OECD er på 72 prosent.
- 75 prosent av norske elever fullfører på normert tid pluss to år, mens OECD-snittet er 80 prosent.

Fagskoleutdanninger

- I gjennomsnitt vil 12 prosent av dagens unge i et OECD-land fullføre en kort fagskoleutdanning i løpet av livet. For Norge er tallet 5 prosent.

Høyere utdanning

Basert på dagens utdanningsmønstre forventes det at

- 66 prosent av ungdommen i OECD-området vil starte på en høyere utdanning i løpet av livet. For Norge er andelen 73 prosent. I gjennomsnitt ventes 49 prosent av innbyggerne å fullføre minst en grad, i Norge er andelen 46 prosent.
- I Norge forventes 39 prosent å ta en bachelorgrad i løpet av livet, og 17 prosent forventes å avlegge en mastergrad. OECD-snittet var 38 for bachelor og 17 for master. I Danmark og Finland forventes mer enn 50 prosent å avlegge en bachelorgrad i løpet av livet, mens dette bare gjelder 26 prosent i Sverige. Andelen som forventes å avlegge en mastergrad er over 20 prosent i de tre andre nordiske landene, i Danmark er andelen 28 prosent, i Sverige 20 og i Finland 24.

- 22 prosent av nye studenter i Norge begynte på et MNT-fag (matematikk-, naturvitenskap- og teknologifag), mens gjennomsnittet i OECD var 27 prosent. I Sverige var andelen 29 prosent, i Finland 34 prosent og i Danmark 20 prosent.
- Internasjonale studenter utgjør samlet 5,6 prosent av studentene i høyere utdanning i OECD-området. Innslaget av internasjonale studenter øker med gradsnivået. Dette bildet avspeiles også i Norge. Internasjonale studenter sto for 21 prosent av avlagte doktorgrader i Norge mot et snitt på 26 prosent i OECD-området. Ser man på statsborgerskap, er andelen utlendinger som tar doktorgrad i Norge 38 prosent.
- Norge sender flere studenter ut enn vi tar imot. Utenlandske studenter er avgrenset til dem som reiser til et annet land for å studere. Andelen utenlandske studenter i Norge er ifølge EAG 3,6 prosent, mens andelen norske studenter som studerer i utlandet er 6,8 prosent. Dersom man bruker statsborgerskap som definisjon, er andelen utenlandske studenter i Norge 9,6 prosent.
- Kvinneandelen i høyere utdanning har økt jevnt de siste årene og er høyere blant kandidatene enn blant dem som tas opp, det vil si at kvinner fullfører studiet i større grad enn menn. Andelen kvinner under 25 år i OECD-området som begynner å studere, er i gjennomsnitt 11 prosent høyere enn blant menn. I Norge er forskjellen enda større, 18 prosent. Kvinner er fortsatt underrepresentert i MNT-fagene, særlig IKT, og overrepresentert innenfor lærerutdanning, humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag, journalistikk og informasjon og helse- og sosialfag.

Voksne i utdanning og opplæring

- Det er en positiv sammenheng mellom hvor utbredt voksenopplæring er, og hvor mange som ønsker å delta. Deltakelse i utdanning og opplæring stimulerer dessuten lysten til å ta mer utdanning.
- Høyt tidspress på jobb er den viktigste enkeltårsaken til at sysselsatte ikke prioriterer mer utdanning og opplæring.

Utdanning og deltakelse i arbeidsmarkedet

- Utdanning har betydning for hvilken posisjon du får i arbeidsmarkedet. I 2016 var sysselsettingsraten for voksne (25-64 år) 62 prosent blant personer med grunnskoleutdanning, 80 prosent for personer med videregående og 89 prosent for personer med høyere utdanning.
- Blant de i aldersgruppen 25 til 34 år som bare har grunnskoleutdanning er 13,4 prosent arbeidsledige, og 31 prosent er inaktive.
- Mindre enn halvparten av alle i aldersgruppen 18-24 år er under utdanning, og 41 prosent er i jobb. Andelen sysselsatte er betydelig høyere enn i de øvrige nordiske landene, og også høyere enn OECD-gjennomsnittet.
- I Norge er det fortsatt positiv utvikling i retning at yngre generasjoner tar mer utdanning enn foreldregenerasjonen.

Økonomisk utbytte av utdanning

- Høy utdanning gir avkastning i form av høyere lønn. I Norge tjener¹ en person med høyere utdanning i gjennomsnitt 60 prosent mer enn en person med bare videregående opplæring, mens gjennomsnittet for OECD er dobbelt så mye.
- I Norge og Norden øker kjønnsforskjellene i heltids lønnsinntekt med utdanningsnivået. Inntektsforskjellene mellom menn og kvinner har økt fra 2014 til 2015.
- Norge er likevel blant landene med minst kjønnsforskjeller i privatøkonomisk avkastning av høyere utdanning.

Ressurser

- Norge er blant landene som har de høyeste utgiftene per elev i grunntdanningen og ligger 50 prosent over OECD-gjennomsnittet, mens vi bruker ca 20 prosent mer enn gjennomsnittet i høyere utdanning
- De høye kostnadene i Norge skyldes først og fremst lav gruppestørrelse, spesielt på barnetrinnet.
- Norge er et av landene som investerer mest i høyere utdanning, både målt i andel av BNP andel av landets samlede offentlige utgifter og utgifter per student. Andelen offentlig finansiering i Norge er høy sett i et internasjonalt perspektiv. I Norge finansierer det offentlige 96 prosent av utgiftene i høyere utdanning, mens gjennomsnittet for OECD er 70 prosent.

Om lærerne, undervisningstid og lønn

- Sammenliknet med OECD-snittet bruker norske lærere færre timer på undervisning, men har fastsatt en lenger arbeidstid enn OECD-snittet. Forskjellen i undervisningstid er størst i videregående opplæring.
- Norske lærere tjener over gjennomsnittet for OECD, justert for forskjeller i kjøpekraft.
- Lærerlønnen øker med lærernes utdanning og ansiennitet. Likevel er det relativt flat lønnsstruktur i Norge. Forskjellen mellom startlønn og toplønn er liten sammenlignet med de fleste andre land.
- Sammenliknet med lønnsnivået i yrker med tilsvarende utdanningsnivå kommer norske lærere dårligere ut enn gjennomsnittet. Forskjellen er størst for førskolelærere som tjener 74 prosent så mye som sammenliknbare grupper.
- I gjennomsnitt tjener mannlige lærere mindre enn menn med tilsvarende utdanningsnivå. Kvinnelige lærere tjener derimot omtrent det samme som andre kvinner med tilsvarende utdanningsnivå.
- Norge følger den internasjonale trenden med høy kvinnedominans blant barnehagelærere (93 prosent) og grunnskolelærere (75 prosent) og lærere i videregående (53 prosent). I høyere utdanning er 54 prosent av lærerne menn.

FNs bærekraftsmål 4: God utdanning for alle

Norge og de øvrige OECD- og partnerlandene har i stor grad oppnådd de utdanningsrelaterte delmålene som angår *infrastruktur i skolen og universell tilgang til grunnleggende opplæring*:

- Andelen 15-årige elever med tilgang til datamaskin med internett er 97,8 prosent i OECD-området og 100 prosent i Norge.

¹ Nette heltids lønnsinntekt

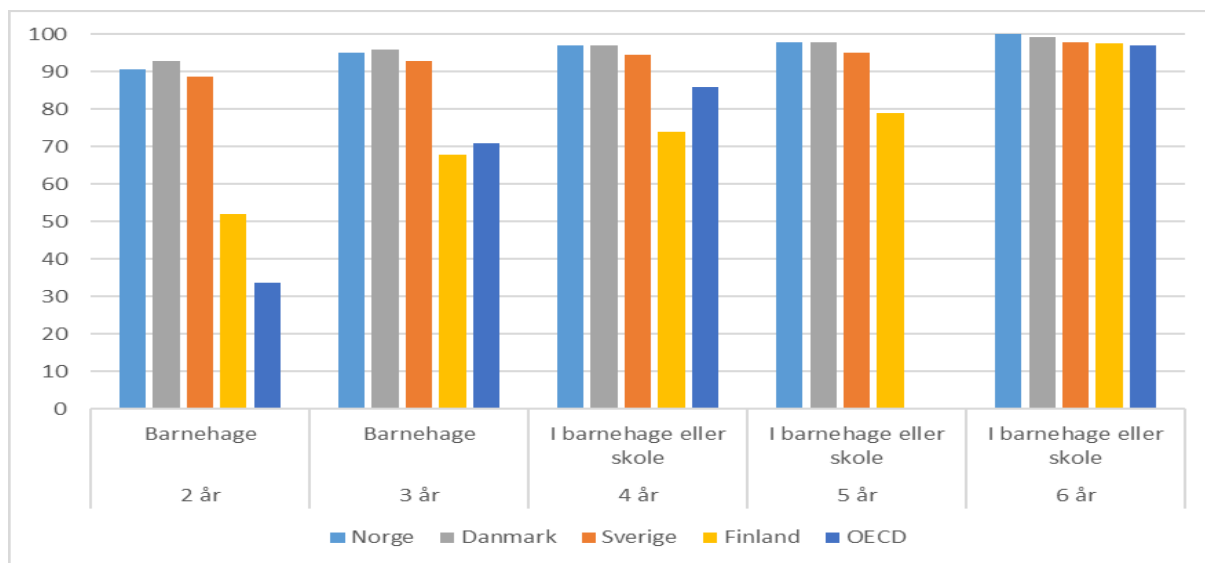
- Andelen barn som deltar i førskoleopplæring er 95 prosent i OECD-området og 98 prosent i Norge. De fleste OECD-land har lovfestet 10-årig obligatorisk grunnskole.

Norge gjør det bedre enn OECD-området for indikatorene som måler *læringsutbytte*, betydningen av *sosioøkonomisk bakgrunn*, andel av befolkningen med *høyere utdanning*, *voksnes deltakelse i opplæring* og *voksnes språk- og tallforståelse*:

- 78 prosent av norske 15-åringer oppnår nivå 2 eller høyere i lesing og matematikk i PISA når disse ferdighetene måles samlet. Det er syv prosentpoeng over OECD-snittet og plasserer oss i midten av de nordiske landene. Resultatene for OECD-området har betydelig spredning – 58 prosentpoeng skiller høyeste og laveste verdi. Både i Norge og OECD forøvrig gjør jentene det bedre enn guttene i snitt.
- Norge er på sjetteplass av landene der sosioøkonomisk status har minst å si for elevenes prestasjoner. Estland, Finland og Canada er på henholdsvis første-, andre- og tredjeplass.
- Andelen 25-34-åringer med høyere utdanning i Norge er 49prosent mot OECD-snittet på 43 prosent.
- Andel voksne med et minste ferdighetsnivå i språk- og tallforståelse er 83 prosent i Norge mot 72 prosent i OECD. Dette er indikatoren med størst spredning – 61 prosentpoeng skiller høyeste og laveste verdi. Til forskjell fra flertallet av OECD-landene er det i Norge like stor andel kvinner som menn som oppnår dette ferdighetsnivået.
- Hele 60 prosent av voksne mellom 25-65 år i Norge oppgir at de har deltatt i formell eller uformell opplæring de siste 12 månedene, mot OECD-snittet på 46 prosent.

De største utfordringene i Norge og OECD-området er *deltakelse i videregående opplæring* og *elevenes trivsel*.

- Andelen unge i videregående skolealder som er ikke i skole er i Norge 8 prosent, som er ett prosentpoeng over OECD-snittet. Vi plasserer oss i midten av de nordiske landene, der resultatene varierer stort, fra 2 prosent i Sverige til 15 prosent på Island.
- Norge ligger noe over OECD-snittet og de nordiske landene for andelen 15-åringer som rapporterer at de blir hyppig mobbet på skolen (9,6 prosent i Norge mot et OECD-snitt på 8,9 prosent). Det er imidlertid utfordringer knyttet til sammenlikningen av resultatene. I OECDs publikasjon av PISA 2015-resultatene er resultatene presentert på en annen måte, noe som gir en rangering der Norge havner rett under OECD-snittet og i midten av de nordiske landene.

Dekningsgrad i barnehage og skole 1-6 år, i Norge (2015):

Kilde: EaG 2017, tabell

C2.1